

Janica Ylikarjula

Lausunto

1 (6)

13.4.2021

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

EK kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kantanaan seuraavan.

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta antaa kattavan ja tasapainoisen kokonaiskuvan hallituksen EU-linjauksista. Sen pohjalta on hyvä jatkaa Suomen rakentavaa EU-politiikkaa. Samalla on muistettava tarve olla myös rohkeasti rakentavan kriittinen, kun on kyse Suomen ja sen elinkeinoelämän kannalta keskeisistä kokonaisuuksista.

EU:n arvot sekä ns. kaksoissiirtymä: kestävä kehitys ja digitalisaatio

EU:n arvoja haastetaan myös EU:n sisältä. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on yritystenkin näkökulmasta erittäin tärkeää. Se vakauttaa yritysten toimintaympäristöä ja tuo siihen ennustettavuutta. Eurooppalaista yhteiskuntamallia kyseenalaistetaan niin ulkopuolelta kuin EU:n sisältäkin. Heikko ja hajanainen EU olisi Suomelle merkittävä ongelma.

EU:ssa vallitsee laaja yhteisymmärrys tulevaisuuden muutostekijöistä, kestävästä kehityksestä ja digitaalisesta siirtymästä sekä maailmanlaajuisesta kilpailusta. Ne ovat elinkeinoelämän näkökulmasta meille paitsi haasteita, myös merkittäviä mahdollisuuksia. **EK jakaa näkemyksen siitä, että edelläkävijyys ilmastotyössä ja sen synnyttämät innovaatiot voivat yhtä aikaa tarjota Suomelle mahdollisuuden vähentää kasvihuonepäästöjä, synnyttää uusia työpaikkoja, kohentaa taloutta ja vientiä, vahvistaa hiilikädenjälkeä sekä edistää luonnon monimuotoisuutta.** Toimialakohtaiset hiilineutraaliustiekartat muodostavat hyvän pohjan vihreän siirtymän investoinneille ja uudistuksille. Tiekarttojen toimeenpanossa keskeistä on toimintaympäristön muuttaminen laajasti tukemaan hiilineutraaliuteen siirtymistä ja yritysten investointeja.

Strateginen autonomia

Koronakriisi on vahvistanut jo aiemmin havaittavissa olleita suuntauksia. EU:ssa on viime vuosina lisääntynyt huoli siitä, miten unioni pärjää taloudellisesti kilpailijamaiden kuten Kiinan ja Yhdysvaltojen kanssa. Samalla myös koetaan, että erityisesti Kiina on saavuttanut vahvistuneen asemansa osittain epäreiluilla pelisäännöillä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020

etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

13.4.2021

Euroopan komissiossa ja osassa jäsenmaita on halua korostaa eurooppalaista omavaraisuutta ja strategista autonomiaa. Näkökulma on laajentunut turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ulkopuolelle koskemaan mm. sisämarkkinoita ja kilpailupolitiikkaa sekä kauppapolitiikkaa. Keskeisiä kysymyksiä ovat: Olemmeko liian riippuvaisia muista maista erityisesti joillakin strategisilla aloilla? Onko huoltovarmuus EU:ssa riittävällä tasolla? Pitäisikö tuotantoketjuja vahvistaa tai palauttaa yhä enemmän EU:hun tai yksittäisiin jäsenmaihiin?

Elinkeinoelämän mielestä on löydettävä tasapaino globaalin yhteistyön ja omavaraisuuden kesken sekä markkinaehtoisuuden ja julkisen sektorin vahvistuneiden toimenpiteiden välillä.

EU:n kilpailukyvyistä me voimme ja meidän pitää huolehtia riippumatta muista. Vain kilpailukykyinen EU on vaikuttava toimija suurvaltakamppailun maailmassa.

Suomi on pienenä avotaloutena vahvasti riippuvainen kansainvälisestä kaupasta ja arvoketjuista myös jatkossa. Sisäänpäin kääntyminen ja protektionismi ei ole vaihtoehto.

Toimitusketjut ovat olleet yllättävän resilienttejä huomioiden globaalin kriisiin mittakaavan. **Lähtökohtana onkin oltava se, että yritykset tekevät omista näkökulmistaan mahdolliset muutokset toimitusketjuihin. Pääsääntönä on pikemminkin niiden hajauttaminen kuin riippuvuus yhdestä toimijasta tai paikasta.** Huoltovarmuudesta on luonnollisesti huolehdittava.

Sisämarkkinarajoituksista ei pidä palata vain ennen kriisiä olleeseen tilanteeseen, vaan jatkaa sisämarkkinoiden syventämistä entisestään. Hyvän lainsäädäntötyön periaatteesta on pidettävä tiukasti kiinni ja on vältettävä turhaa hallinnollista taakkaa.

EU-selonteon strategisen autonomian linjaukset ovat erittäin hyvät: Se perustuu EU:n omien vahvuuksien kehittämiseen, reilulle kilpailulle ja maailmantalouteen osallistumiselle.

Elinkeinoelämä olisi kaivannut selontekoon vahvempaa painotusta kaupan vapauttamisen puolesta. Halu edistää kauppapolitiikalla entistä enemmän kestävästä kehityksestä on ymmärrettävä tavoite, mutta sen mahdollinen ylipainottaminen voi samalla aiheuttaa haasteita EU:n kauppapolitiikan toimintakyvylle.

Läpileikkaavat teemat kuten EU:n strateginen autonomia edellyttävät kokonaisvaltaista ja huolellista eri politiikkalohkojen näkemysten yhteensovittamista. Tämä on huomioitava Suomessa EU-valmistelussa ja -johtamisessa.

13.4.2021

EU:n talouspolitiikka ja mahdolliset uudet tulonlähteet

Sopu poikkeuksellisesta toimenpiteestä perustaa EU:n elpymisrahasto on herättänyt paljon keskustelua Suomessa. **Keskustelu Euroopan talous- ja rahaliiton ja pankkiunionin syventämisestä ja mahdollisista yhteisistä finanssipolitiikan toimista tulee jatkumaan. Sen vuoksi on tärkeää, että myös hallitus kannustaa osaltaan käymään tätä keskustelua, jotta Suomella on myös tuoda keskusteluun ja valmisteluun omia näkemyksiään. Selonteossa nämä kysymykset jäivät vähemmälle huomiolle.**

EU turvallisuusyhteisönä

Olemme samaa mieltä siitä, että unionin tulee olla vahva turvallisuusyhteisö. Tämä on Suomen etu. Erityisen tärkeää on yhteistyö rajat ylittävien turvallisuusriskien hallinnassa, kuten esimerkiksi vastaamisessa kyberhyökkäyksiin ja muihin tietoverkkoja hyödyntäviin rikoksiin, hybridivaikuttamiseen ja kansainväliseen rikollisuuteen.

Yritysten toimintaan vaikuttavien turvallisuusasioiden kehittäminen EU-tasolla on tärkeää, erityisesti jos niihin liittyy yrityksille asetettavia vaatimuksia. Kun vaatimukset sisämarkkina-alueen toimijoille ovat samat, suomalaiset yritykset ovat myös kilpailukykymielessä samassa tilanteessa keskeisimpien kilpailijamaiden yritysten kanssa.

Kun yrityksille asetetaan esim. turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia, niiden tulisi olla kohtuullisia niin saavutettavuuden kuin kustannustenkin osalta ja sikäli joustavia, että niissä huomioidaan myös eri aloilla toimivien ja eri kokoisten yritysten realistiset mahdollisuudet. Kun vaatimuksia asetetaan, tulisi ensisijaisesti asettaa turvallisuuden tasoon liittyviä vaatimuksia ja jättää toteuttamiskeinoihin liittyvät valinnat toimijoille itselleen, esim. yrityksille.

Selonteossa painotetaan EU:n jäsenvaltioiden oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten yhteistyön kehittämistä kyberrikollisuuden ehkäisemiseksi. Helposti unohtuu, että myös yritykset, esim. ICT-palveluntarjoajat tai muuten potentiaaliset kyberrikollisuuden kohdeyritykset tarvitsevat tätä tietoa; ne ovat usein eturintamassa torjumassa kyberrikoksia. Viranomaisten tulisikin aktiivisesti jakaa tietoaan myös yrityksille.

Digitalisaatio, jonka kehittämisessä ei huomioida kyberturvallisuutta ei ole rakennettu kestäväälle pohjalle. Kyberturvallisuuden, digitaalisen turvallisuuden ja tietoturvallisuuden tarpeet on huomioitava kaikessa digitaalisessa kehittämisessä. Sama koskee turvallisuutta laajemminkin; kokonaisturvallisuuden korostaminen on tärkeää, koska turvallisuus ei synny sillä, että vain jokin sen osa on kunnossa.

Korona-pandemia on osoittanut heikkouksia niin Suomen kuin muidenkin maiden huoltovarmuudessa. On tärkeää, että pandemian opit käydään tarkkaan

13.4.2021

läpi ja päätetään sekä toimeenpannaan muutokset, joilla mm. kriittisten lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja tarvikkeiden saatavuus turvataan kaikissa tilanteissa.

Edellä käsitelty yritysten toimintaan ja työelämään liittyvän turvallisuuden kehittäminen kansainvälisessä yhteistyössä luo pohjaa myös kansalaisten kokonais-turvallisuuden vahvistamiselle ja turvallisuuden kokemukselle.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ja Schengen-alueen kehittämiseen

EU:n komission on syksyllä 2020 julkistanut tiedonannon Uusi maahanmuutto- ja turvapaikkapaketti. Tiedonannon pääpaino on turvapaikkajärjestelmän uudistamisessa. EU tavoittelee myös työperusteisen maahanmuuton ja kotoutumisen edistämistä, mutta ne jäävät vähemmälle huomiolle. Selonteossa kuvataan tiedonannon sisältö pääosin.

Elinkeinoelämä jakaa käsityksen, että EU:lla on tarve luoda toimiva yhteinen turvapaikkajärjestelmä. Sen kulmakiviä ovat uskottava ulkorajavalvonta, nopea lupaprosessi ja toimivat uudelleensijoitus- ja paluujärjestelyt.

Elinkeinoelämän näkökulmasta työntekoon tai opiskeluun perustuvan taoudellisen maahanmuuton edistäminen on jäänyt liian vähälle huomiolle.

EU:n direktiiveillä luodut maahantuloperusteet, kuten EU:n sininen kortti ja yrityksen sisäinen siirto, ovat Suomessa jääneet hyvin vähälle käytölle. Niitä kehittämällä olisi mahdollista saada EU:sta nykyistä yhtenäisempi tutkimus- ja työntekoaue myös kolmansien valtioiden kansalaisille.

Suomalaisille työnantajille, yrityksille, tutkimus- ja oppilaitoksille on tärkeätä, ettei EU-tason sääntelyllä luoda uusia esteitä tai rajoituksia työntekijöiden, tutkijoiden tai opiskelijoiden maahantulolle.

Henkilötietojen suoja ja digitalisaatio

Periaatetasolla ihmiskeskeinen datatalous ja luottamuksen synnyttäminen kansalaisten ja kuluttajien keskuudessa on erinomainen lähtökohta. EU:n ja Suomenkin tasolla on kuitenkin epäilyksiä siitä, että esimerkiksi datan hallinta ja ns. pehmeä infrastruktuuri ei ole riittäväällä tasolla. Olemme vielä kaukana yhteisistä hallinnollisista tavoista, tiedon liikkuvuudesta ja yhteensopivuudesta niin, että voisimme aidosti skaalata datatalouden keksintöjä. Meitä tiedonhallinnassa ohjaa hyvin paljon kansainvälisten digijättien standardit. Tämä voi olla hyväkin asia, mutta meiltä puuttuu systemaattinen kehittäminen tiedonhallinnassa.

Yleinen tietosuojasetus on melko tuoretta lainsäädäntöä, ja sen käytettävyyteen tulisikin edelleen kiinnittää huomiota. Jo nyt kansallinen tulkinta on epätaisaista, vaikka asetuksella tavoiteltiin harmonisointia. Komissiota tulisi rohkaista tarkastelemaan kokemuksia kriittisesti ja tekemään tarvittavia muutoksia.

13.4.2021

Etenkin tekoälyn suhteen lainsäädännöllä tulisi puuttua vain tunnistettuihin ja tunnustettuihin ongelmiin. Perusoikeuksiin tulee kiinnittää huomiota, mutta milloin sovelluksella tai teknologialla ei ole juurikaan ennakoitavia vaikutuksia niihin, niitä ei tule säännellä.

Saamme vain haaveilla (globaalista) datataloudesta, jos kansainvälistä henkilötiedon ja muun datan liikkuvuutta ei saada toimimaan.

Alue- ja rakennepolitiikka

EK korostaa EU:n yhteisen alue- ja rakennepolitiikan osalta vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Alue- rakennepolitiikassa tulee aina pyrkiä rakenteita uudistaviin ja kehittäviin toimenpiteisiin, joiden kokonaisuutta on tarkasteltava valtakunnalliselta tasolta niin, että toimet tukevat ja täydentävät toisiaan ilman riskiä päällekkäisestä toiminnasta.

Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden tuki on Suomelle olennainen, mutta samalla on huomioitava, että esimerkiksi myös Etelä- ja Länsi-Suomesta löytyy heikommin kehittyneitä tai rakennemuutosten vaikutuksista kärsineitä alueita.

EU-päätöksenteko ja toimivalta

EU on vahva kauppapoliittinen, muttei ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimija. On hyvä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka on huomioitu EU-selonteossa ja että Suomi tukee sen kehittämistä.

EK suhtautuu myönteisesti määräenemmistöpäätöksentekoon siirtymiseen ulkopoliitikassa esim. pakotteisiin liittyen. Määräenemmistöpäätöksenteko veroasioissa on kannatettava hanke siltä osin, kun se soveltuisi hallinnollisiin hankkeisiin ja esimerkiksi ilmoitusmenettelyjen yhtenäistämiseen. EU-tasoinen menettelyjen yhtenäistäminen vähentäisi myös suomalaisyritysten hallinnollista taakkaa ja estäisi veropetoksia. **Määräenemmistöpäätöksentekoa ei kuitenkaan tulisi ulottaa asioihin, jotka kuuluvat kansallisen veropoliittisen päätöksenteon ydinalueeseen. Suomen on pidettävä huolta, että se voi kehittää verotustaan pienelle, innovatiiviselle vientitaloudelle hyödyllisellä tavalla.**

Emme näe tarvetta merkittävälle toimivaltamuutoksille unionin ja jäsenmaiden välillä. Esim. **työllisyys- ja sosiaalipolitiikan on jatkossakin oltava pääasiallisesti jäsenvaltioiden vastuulla.**

EU:n tulevaisuutta koskeva konferenssi tarjoaa mahdollisuuden käydä jäsenmaissa rakentavaa EU-keskustelua. Keskustelun reunaehdot on tuotava selvästi esille, jotta konferenssia kohtaan ei synny epärealistisia odotuksia esim. perussopimusten avaamiseen liittyen.

13.4.2021

Suomen EU-edunvalvonta ja kannanmuodostus

Koronakriisi, lisääntyneet geopoliittiset jännitteet ja brexitin myötä muuttuneet EU:n sisäiset valtasuhteet vaikuttavat EU:n suunnan hakemiseen. Muutokset haastavat myös Suomen EU-edunvalvontaa.

Suomen on tärkeää pystyä rakentamaan laajasti kumppanuuksia EU:n jäsenmaiden kanssa. Se edellyttää aktiivista EU-politiikkaa niin poliittiselta kuin virkamiestasoltakin. Suomessa on tarpeen tehdä myös systemaattista yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Suomessa eduskunnan vahva mukanaolo EU-päätöksenteossa ja sidosryhmien mukaan ottaminen osana EU:n yhteensovittamisjärjestelmää on poikkeuksellinen. Sidosryhmäyhteistyön taso vaihtelee kuitenkin politiikka-alueittain ja sen systematisoinnissa on parannettavaa.

Kunnioitavasti

Janica Ylikarjula

Elinkeinoelämän keskusliitto EK